

סדר הלוויה לפי הנהוג בין חסידי חב"ד בארץ הקודש

התחלת הלוויה:

א. אם הלוויה מתחילה בבית, אומרים בבית פרק "מכתם לדוד" וקדיש יתום. בהלוויית גבר מבקשים לפני צאת ההלוויה שכולם יצאו מהבית. האחרון הוא הנפטר, שאותו מוציאים חברי החברה קדישא מהבית. בהלוויית אשה מבקשים מכל הגברים לצאת והנשים יוצאות אחר הנפטר כדי להמנע מתערובת גברים ונשים חלילה. כשהם מוציאים את הנפטר מהבית, שוברים מישהו מהחברה קדישא חרס על סף הבית מבחוץ. כדאי להסביר קודם, למניעת בהלה. (אומרים אז את המילים "הפח נשבר ואנחנו נמלטנו").

ב. אם הלוויה מתחילה מהבית, עושים קריעה וברכת "דיין האמת", ביציאה מהבית או לפני, אם ההלוויה מתחילה מבית ההלוויות, אזי עושים את הקריעה וכו' בבית ההלוויות אחרי ה"טהרה".

ג. הבנים והבנות, נכדים ונכדות, וכל הצאצאים אינם הולכים אחר המיטה, גם בהלוויית האמא או הסבתא. (ספר המנהגים עמוד 77)

מסע הלוויה:

מעוררים את הקהל להקפיד על הפרדה מוחלטת בין גברים לנשים, מפני שגורם צער לנשמה וגם סכנה, ובמיוחד כשחוזרים מהלוויה.

שלוש תחנות לעצירה ולאמירת קדיש: תחנה ראשונה היא הבית. שתי התחנות הנוספות הם במקומות שהנפטר היה רגיל להיות בהם, כגון בית הכנסת וכו'. בהלוויית גבר מניחים על ספסלים בכל תחנה. אבל בהלוויית אשה מחזיקים נושאי המיטה את המיטה בידיים. בכל תחנה אומרים מכתם לדוד או משנת עקביא בן מהלאל, והבנים שכמובן הגיעו לפני, אומרים קדיש יתום.

קדיש יתום

יתגדל ויתקדש שְׁמִייה רַבָּא. אִמֵּן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא, כְּרַעֲוִתְהּ. וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתְהּ, וְיַצְמַח פּוּרְקָנָהּ, וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ. אִמֵּן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיִמְיֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל-בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעֶגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. אִמֵּן [היא שְׁמִייה רַבָּא מְבָרַךְ, לְעֵלְמָא וּלְעֵלְמֵי עֲלְמֵיָא. יתְבָרַךְ] זְהָא שְׁמִייה רַבָּא מְבָרַךְ, לְעֵלְמָא וּלְעֵלְמֵי עֲלְמֵיָא. יתְבָרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרֹמֵם, וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדָּר, וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל, שְׁמֵיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אִמֵּן לְעֵלְמָא מִן-כָּל-בְּרִכְתָּא וְשִׁירְתָּא, תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחְמָתָא, דְּאִמְרוּן בְּעֶלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן.

זְהָא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים טוֹבִים עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן : אִמֵּן עֲשֵׂה שְׁלוֹם (בעשרת ימי תשובה: השְׁלוֹם) בְּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ, וְעַל כָּל-יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן. אִמֵּן

פרקי התהילים הנאמרים הם מכתם לדוד (טז) בתחנה. ויושב בסתר עליון (צא) – בעת ההליכה.

ד. תהילים פרק טז (נאמר בתחנה לפני הקדיש)

- א מִכְתָּם לְדָוִד : שְׁמִרְנֵי אֵל, כִּי-חִסִּיתִי בְךָ.
- ב אֲמַרְתָּ לַיהוָה, אֲדֹנָי אֲתָהּ ; טוֹבֵתִי, בַּל-עָלִיד.
- ג לְקִדּוּשִׁים, אֲשֶׁר-בְּאֶרֶץ הַמָּה ; וְאֲדִירִי, כָּל-חֲפָצֵי-בָס.
- ד יָרְבוּ עֲצוּבוֹתֶיךָ, אַחַר מְהָרוּ :
- ה בַּל-אֲסִיף נִסְפֵיהֶם מִדָּם ; וּבַל-אֲשָׂא אֶת-שְׁמוֹתֶיךָ, עַל-שִׁפְתֵי.
- ו יְהוָה, מִנְתַּחֲלָקִי וְכוֹסִי-- אֲתָהּ, תּוֹמִיף גּוֹרְלִי.
- ז חֲבָלִים נָפְלוּ-לִי, בְּנַעֲמִים ; אֶף-נַחֲלֶת, שִׁפְרָה עָלִי.
- ח אֲבָרַךְ--אֶת-יְהוָה, אֲשֶׁר יַעֲצָנִי ; אֶף-לִילוֹת, יִסְרוּנִי כְּלִוְתֵי.
- ט שְׁוִיתִי יְהוָה לְנֶגְדִי תָמִיד : כִּי מִימִינִי, בַּל-אֲמוּט.
- י לָכוּן, שָׁמַח לְבִי--וַיִּגַּל כְּבוֹדִי ; אֶף-בְּשָׂרִי, יִשְׁכֵּן לְבָטָח.
- יא כִּי, לֹא-תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשָׂאוֹל ; לֹא-תִתֵּן חֲסִידְךָ, לְרָאוֹת שְׁחַת.
- יב יֵא תוֹדִיעֵנִי, אֵרַח חַיִּים :
- יג שִׁבַע שְׁמֵחוֹת, אֶת-פְּנִידְךָ ; נַעֲמוֹת בְּיַמִּינְךָ נַצַּח.

ה. בתחנה לפני הקדיש אומרים את פרק מכתם לדוד או את משנת "עקביא בן מהלאל". מאמרו מופיע במסכת אבות (פ"ג מ"א): "הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה: דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה

הולך למקום עפר רמה ותולעה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא".
ומוסיפים: גדל העצה ורב העלייה, אשר עיניך פקחות על כל דרכי בני אדם, לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעליו.

להגיד כי ישר יי; צורי, ולא ענלטה בו.

יי נתו, ויי לקח; יהי שם יי מברך.

והוא רחום וכפר עון ולא נשחית; והרבה להשיב אפו, ולא יעיר כל חמתו.
(ואז אומרים קדיש יתום).

יושב בستر עליון, פרק צ"א בתהלים: (נאמר בהליכה שבין תחנה לתחנה)

א) יֵשֶׁב, בְּסֵתֶר עֲלִיוֹן; בְּצֵל שָׁדַי, יִתְלוֹן.
ב) אִמְר--לַיהוָה, מַחְסֵי וּמְצוּדָתַי; אֱלֹהֵי, אֲבֹטָח-בוֹ.
ג) כִּי הוּא יִצְלָךְ, מִפֶּחַ יָקוּשׁ; מִדְּבַר הַוּוֹת.
ד) בְּאֲבָרְתוֹ, יִסָּף לְךָ--וְתַחַת-פְּנֵי תַחְסָה; צָנָה וְסַחְרָה אֲמַתּוֹ.
ה) לֹא-תִירָא, מִפֶּחַד לַיְלָה; מִחַץ, יַעֲוֶף יוֹמָם.
ו) מִדְּבַר, בְּאֶפֶל יְהִלְךָ; מִקְטָב, יִשׁוּד צְהָרִים.
ז) יִפֹּל מִצְדָּךְ, אֶלְךָ--וּרְבֵבָה מִימִינְךָ: אֱלֹהֵי, לֹא יִגָּשׁ.
ח) רַק, בְּעֵינֶיךָ תִּבְיֵט; וְשִׁלְמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה.
ט) כִּי-אֲתָה יְהוָה מַחְסֵי; עֲלִיוֹן, שְׁמַת מְעוֹנֶךָ.
י) לֹא-תִאֱנָה אֱלֹהֵי רָעָה; וְנִגְעָה, לֹא-יִקְרַב בְּאֶהְלָךְ.
יא) כִּי מִלְאָכָיו, יִצְוֶה-לְךָ; לְשִׁמְרָךְ, בְּכָל-דְּרָכֶיךָ.
יב) עַל-כַּפַּיִם יִשְׁאוּנֶךָ: פֶּן-תִּגְוֶה בְּאֶבֶן רִגְלֶךָ.
יג) עַל-שַׁחַל נִפְתֵן, תִּדְרֹךְ; תִּרְמַס כְּפִיר וְתַנִּין.
יד) כִּי בִי חִשֵּׁק, וְאֶפְלָטָהּ; אֲשַׁבְּחֶהּ, כִּי-יִדַע שְׁמִי.
טו) יִקְרָאֲנִי, וְאֶעֱנֶהוּ--עֲמוּ-אֲנֹכִי בְּצָרָה; אֲחַלְצֶהוּ, וְאֶכְבְּדֶהוּ.
טז) אֲרָךְ יָמִים, אֲשַׁבְּיעֶהוּ; וְאֶרְאֶהוּ, בִּישׁוּעָתִי.

ו. נותנים צדקה בעת ההלוויה ומכריזים "צדקה תציל ממות". (הרבי מפרש אשר כיוון שצדקה מקרבת את הגאולה ותחיית המתים, הרי שהיא מצילה ממוות גם את אלו שנפטרו) נחוץ שיהיה במקום גבאי המאסף צדקה.

ז. אומרים אז בעת שהולכים בהלוויה - 'יושב בستر'. לאשה מוסיפים גם "אשת חיל". **מכתם לדוד לא אומרים בדרך.**

ח. **כשמגיעים לבית החיים:** הרואה קברי ישראל, שלא היה בבית החיים שלושים יום, צריך לברך: "ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר יצר אתכם בדין וזן אתכם בדין וכלכל אתכם בדין והמית אתכם בדין ויודע מספר כלכם והוא עתיד להחיותכם ולקים אתכם בדין וברוך אתה יי מחיה המתים:"

ט. הרב לייבל גרונר ע"ה מסר בשם הרבי, שאין להתערב במנהגי החברה קדישא שבכל מקום. לפני ההכנסה בקבר למנהג ירושלים- מנהגם לערוך 'הקפות' לפי הסדר הכתוב (עם אמירת 'אנא בכחי' ויוהי נועם', בירושלים ת"ו. רק לגבר, ורק בימים שאומרים בהם תחנון)

י. בשעת הכיסוי של הקבר- אמירת 'והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו' – שלש פעמים. עושים ואומרים זאת אנשי החברה קדישא. ולאחר מכן כל מי שמכסה אומר "והוא רחום" וגו'.

יא. צידוק הדין - אומרים (ביום שאומרים בו תחנון) אחר סתימת הגולל (והנחת השלט וכדומה על הקבר). ביום שאין אומרים תחנון, אומרים (רק) תהילים פרק טז, במקום צידוק הדין.

צידוק הדין

הצור תמים פגעו, כי כל דרכיו משפט; אל אמונה ואין עול, צדיק וישר הוא.

הצור תמים בכל פעל, מי יאמר לו מה תפעל; השליט במטה ובמעל, ממית ומחיה, מוריד שאול ויעל.

הצור תמים בכל מעשה, מי יאמר אלו מה תעשה; האומר ועשה, חסד חנם לנו תעשה; ובזכות הנפקד פשה, הקשיבה ועשה.

צדיק בכל דרכיו, הצור תמים, ארץ אפים ומלא רחמים, חמלנא וחוס נא על אבות ובנים, כי לך אדון הסליחות והרחמים.

צדיק אתה, יי, להמית ולהחיות; אשר בידך פקדון כל רוחות, חלילה לך זכרוננו למחות; ויהיו נא עיניך ברחמים עלינו פקוחות, כי לך אדון הרחמים והסליחות.

אדם אם ברשנה יחיה, או אלף שנים יחיה, מה יתרון לו; כלא היה יחיה; ברוך דין האמת, ממית ומחיה.

ברוך הוא, כי אמת דינו, ומשוטט הכל בעינו, ומשלם לאדם חשבונו ודינו, והכל לשמו הודיה יתנו. ודינו, יי, כי צדק משפטיו, תצדק בדרך, ותזכה בשפטו, ואין להרהר אחר מדת שפטו; צדיק אתה, יי, וישר משפטו.

דין אמת, שופט צדק ואמת; ברוך דין האמת, שכל משפטיו צדק ואמת.

נפש כל חי בידך, צדק מלאה ימינך ויגדך, רחם על פליטת צאן ידך, ותאמר למלאך הרף ידך.

גדל העצה ורב העליה, אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם, לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעליו.

להגיד כי ישר יי; צורי, ולא עולתה בו.

יי נתן, ויי לקח; יהי שם יי מברך.

והוא רחום וכפר עון ולא ישחית; והרבה להשיב אפו, ולא יעיר כל חמתו. (זה מסידור השלם. לבדוק המתאים לנוסח חבד בסידור תורה אור)

יב. לאחר מכן, בימים שאין אומרים בהם תחנון, לא אומרים את ה'קדיש הגדול' (אלא אומרים 'קדיש יתום').

קדיש הגדול:

"יתגדל ויתקדש שמה רבא בעלמא די הוא עתיד לאתחדתא, ולאחיא מתיא, ולאסקא לחיי עלמא, ולמבני קריתא דירושלם, ולשכלל היכלה בגוה, ולמעקר פולחנא נכראה מארעא, ולאחיא פולחנא דשמיא לאתרה, וימליך קודשא בריך הוא במלכותה ויקרה ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. בתיכון ובימיכון ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן. יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. ותברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתחדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא. בריך הוא לעלא מן כל ברכתא ושרתא תשבתתא ונחמתא דאמירן בעלמא. ואמרו אמן. (יהא שמה רבא מן שמיא וחיים עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמן: עושה שלום (יש גורסים בעשיית השלום) במרומי הוא ועשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:"

יג. 'בקשת מחילה' כרגיל על ידי החברא קדישא שהתעסקו בקבורה.

יד. אחד אומר לנפטר בקול רם בשם כל הנאספים: "תבקש ללכת רק אל הרבי מלך המשיח, ותבקש ממנו בשם כולנו שיפעל את הגאולה בחסדי ה' ויתגלה בגאולה האמתית והשלמה מיד ממש, וכן תלך לרבותינו נשיאינו ותבקש מהם לפעול אצל הקב"ה את התגלות הרבי מלך המשיח בגאולה האמתית והשלמה מיד ממש".
בקשה זו היא גם עיי כל מי שמרגיש צורך לכך - קרובים, שכנים, ידידים, או לפחות מבקשים בשמם.

טו. גם מכריז אחד: אנו פוטרם אותך מכל החברויות!

טז. זה המקום לבקשת הגאולה בהכרזת יחי המלך, הכרזת עד מתי, וכיוצא בזה.

יז. האבלים חולצים נעליהם לפני עשיית הישורה. נועלים אז נעלי בד, או מכניסים אבן קטנה בנעל הרגילה.

ואז אומרים לאבלים: "המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים".

יח. אח"כ תלישת עשבים והשלכתם מאחוריו, ואמירת "ויציצו מעיר..". - פעם אחת: "ויציצו מעיר קעש"ב הארץ". (תהילים עב)

יט. יציאה, אם אפשר, בדרך אחרת מהכניסה.

בדרך כלל אין לבית הקברות יותר מאשר שער אחד, ולכן היציאה היא באותו שער שנכנסו. אבל בהליכה מן הקבר, נהגו ללכת בדרך אחרת גם בתוך בית הקברות.

כ. נטילת ידים ללא ניגוב.

כא. לאחר ההלוויה ומחוץ לבית החיים: סדר אמירת יושב בסתר כמנהג הרבי.

אמירת יושב בסתר – שבע פעמים, מחוץ לבית החיים, או בבית, אומרו בישיבה, ובכל פעם משנה מקומו. שימו לב כיצד נאמר פסוק י"א בכל פעם!

פעם ראשונה:

(א) יֵשֶׁב, בְּסֵתֶר עֲלִיוֹן; בְּצֵל שְׂדֵי, יִתְלוֹן.

(ב) אִמֵר--לִיהוָה, מַחְסִי וּמְצוּדָתִי; אֱלֹהֵי, אֲבֹטְחָ-בוֹ.

(ג) כִּי הוּא יִצְלָךְ, מִפַּח קוֹשׁ; מִדְּבַר הַיּוֹת.

(ד) בְּאֲבָרְתוֹ, יִסָּךְ לְךָ--וְתַחַת-כְּנָפָיו תִּחְסֶה; צָנָה וְסַחֲרָה אֲמַתּוֹ.

(ה) לֹא-תִירָא, מִפַּחַד לְיָלָה; מַחֲץ, יַעֲוֶף יוֹמָם.

(ו) מִדְּבַר, בְּאִפְלֵ יְהִלָּךְ; מִקְטָב, יִשׁוּד צְהָרִים.

(ז) פֶּלַ מְצוּדָךְ, אֶלֶף--וּרְבֻבָה מִימִינֶךָ: אֱלִיד, לֹא יִגָּשׁ.

(ח) רַק, בְּעֵינֶיךָ תִּבְיֹט; וְשִׁלְמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה.

(ט) כִּי-אֲתָה יְהוָה מַחְסִי; עֲלִיוֹן, שְׁמַת מְעוֹנֶךָ.

(י) לֹא-תֵאָנָה אֱלִיד רָעָה; וְנִגַּע, לֹא-יִקְרַב בְּאֵהָלֶךָ.

(יא) כִּי

פעם שנייה:

(יא) כִּי מְלֹאכְיוֹ,

פעם שלישית:

(יא) כִּי מְלֹאכְיוֹ, יִצְנֶה

פעם רביעית:

(יא) כִּי מְלֹאכְיוֹ, יִצְנֶה-לְךָ;

פעם חמישית:

(יא) כִּי מְלֹאכְיוֹ, יִצְנֶה-לְךָ; לְשִׁמְרֶךָ,

פעם שישית:

(יא) כִּי מְלֹאכְיוֹ, יִצְנֶה-לְךָ; לְשִׁמְרֶךָ, בְּכָל

פעם שביעית:

(יא) כִּי מְלֹאכְיוֹ, יִצְנֶה-לְךָ; לְשִׁמְרֶךָ, בְּכָל-דְּרָכֶיךָ.

לעילוי נשמת הרה"ח הרב אליעזר ב"ר נפתלי צבי ע"ה פרלשטיין נלב"ע ח' מר חשון ה'תשמ"ח.

לעילוי נשמת השליח הרה"ג הרה"ח הרב יגאל ב"ר שמעון יהודה ע"ה פיזם נלב"ע י' ניסן ה'תשע"ט.

לעילוי נשמת השליחה הרבנית חנה ב"ר יוסף ישראל ע"ה פיזם נלב"ע ג' אלול ה'תשס"ג.